

CZU: 801.73:[398.22:821.135.1.09]

HERMENEUTICA MITULUI ANTIC LA EUGEN SIMION: JURNALUL ÎNTRE PROTEU ȘI CIRCE

Victoria FONARI

Universitatea de Stat din Moldova

În acest articol încercăm să explicăm importanța mitului antic în interpretarea autentică a lui Eugen Simion. Deși în lucrarea sa fundamentală „Ficțiunea jurnalului intim” găsim referințe la mai multe personaje mitice, prezentul articol se axează pe două metamorfoze ale diaristului atestate de academicianul Eugen Simion: Proteu și Circe. Hermeneutica mitului, o ramificare a hermeneuticii, constituie modalitățile de interpretare a textului artistic, care, în scopul de a elucidă etapele și contextele transformării imaginii de la ontologic la cea re-creată de scriitor, explică opțiunile autorului în realizarea acestei metamorfoze și elucidează receptarea autentică a conceptelor ce relevă noi conotații, sublimându-le pe cele anterioare. În acest context, am selectat hermeneutica mitului pentru a investiga conotațiile mitului antic și mutațiile acestuia în discursul critic al lui Eugen Simion. Transformarea este pilonul pe care mizează cercetătorul, totodată argumentându-și selecția pentru Proteu și Circe. Considerăm important a explica diferențele acestor inițiați ai metamorfozelor pentru a percepe rolul reînnoirii ce contribuie la perspectiva recunoașterii. Receptorul rămâne într-un exercițiu de desfigurare a mitului. În studiul lui Eugen Simion secundarul devine primordial.

Cuvinte-cheie: hermeneutică mitică, jurnal, diarist, Proteu, Circe, metamorfoză, critică literară, Eugen Simion.

HERMENEUTICS OF THE ANCIENT MYTH IN EUGEN SIMION: THE DIARY BETWEEN PROTEUS AND CIRCE

In this article we explain the importance of the ancient myth in the genuine interpretation of Eugen Simion. Although in his fundamental work, “Fiction of an Intimate Diary”, we find references to several mythical characters, this article focuses on two metamorphoses of the diarist noted by acad. Eugen Simion: Proteus and Circe. The hermeneutics of the myth, a branch of hermeneutics, comprises ways of interpreting an artistic text which, in order to elucidate the stages and contexts of image transformation from an ontological image to an image recreated by the writer, explains the reasons for the author's choices in achieving such metamorphosis and identifies its impact towards genuine reception of concepts that reveals new connotations, and sublimates the previous ones. We selected the hermeneutics of the myth in order to investigate the connotations of the ancient myth and its mutations in Eugen Simion's critical discourse. Transformation is the pillar on which the researcher relies and on which he bases his selection of Proteus and Circe. We believe that it is important to explain the differences of these initiates of metamorphoses in order to perceive the role of rebuilding the myth that contributes to the perspective of recognition. The receiver remains in an exercise of creative acceptance of the myth. In Eugen Simion's study, the secondary becomes paramount.

Keywords: mythical hermeneutics, diary, diarist, Proteus, Circe, metamorphosis, literary criticism, Eugen Simion.

Introducere

Acest articol are drept scop abordarea mitului în viziune metodologică și utilizarea acestuia în calitate de instrument de investigație în critica literară. Considerăm oportun a releva din multitudinea de definiții din istoricul noțiunii în discuție (care fie se extindea semantic, fie se contura prin reguli exacte) pe cea a lui Martin Heidegger: „Hermeneutica nu mai este acum interpretarea însăși, ci știința condițiilor, a obiectului și a mijloacelor interpretării, a modurilor de a comunica o interpretare și de a o aplica practic” [1, p.40].

Valorificarea științifică a noțiunii de hermeneutică a mitului este realizată de Lucia Chifor, pledând, de fapt, pentru pluralul – hermeneutica miturilor – în Capitolul III *Hermeneutica literară și științele culturii. Hermeneutica miturilor* din volumul *Principii de hermeneutică literară* [2]. Autoarea valorifică mai multe aspecte: interdisciplinaritatea și multidisciplinaritatea, corelația dintre mituri și simboluri, diferențierile dintre mitocritică și mitanaliză.

Interdisciplinaritatea este anunțată prin enumerație: „*Hermeneutica miturilor* reprezintă un subiect în sine atât pentru mai vechii «mitologi» sau «mitografi», cât și pentru istoria și filosofia religiilor, antropologie, sociologie și poetică” [2, p.223].

Corelația dintre mituri și simboluri se realizează prin accentuarea similitudinii: „Elementele comune de care trebuie să țină cont interpretarea sunt, în opinia noastră, următoarele: *creativitatea definitorie și capaci-*

tatea de semnificare. Cea din urmă se manifestă în dublul plan: pe linia *instaurării de sensuri* și pe cea a *restaurării de sensuri*, în acord cu tradiția pe care o ilustrează” [2, p.223].

Dacă simbolul și mitul sunt valorificate după elementele comune, atunci *mitocritica* și *mitanaliza* sunt explicate din perspectiva identificării particularităților fiecăreia. Autoarea le vede ca pe o parte componentă a hermeneuticii mitului, unde noțiunea de mit apare la singular. „*Mitocritica* și *mitanaliza* reprezintă cele două ramuri importante ale hermeneuticii mitului. [...] *Mitocritica* reprezintă studierea mitului în textele literare, implicând chestiuni de poetică și de estetică a mitului. Ea reprezintă un tip de hermeneutică literară modelată de perspectiva asupra literaturizării mitului, conținând în subsidiar un mod de a judeca literatura prin miturile tematizate în cuprinsul ei. În schimb, *mitanaliza* este interesată de viața mitului, în general vorbind, de articulațiile lui din toate sferile cultural-sociale în care este prezentă: artă (literatură), ideologie, filosofie, religie, societate etc.” [2, p.225]. Noi nu excludem acest tip de valorificare a hermeneuticii literare, cu atât mai mult cu cât abordăm textul liric și după criteriul tematic, propriu școlii franceze, dar considerăm că aceasta nu rămâne fundamentală. Tematica este un exercițiu de a valorifica individualul din corpul comun al mitului. Din punct de vedere estetic, mutațiile mitului au fost cel mai rapid transformate. Dorind să se apropie de mit, scriitorul și-a văzut textul în propria albie, respectiv, cu cât mai mult încercând să se apropie, cu atât distanțările devenind mai izbitoare, deoarece timpul în care trăiește poetul vine cu un alt criteriu estetic, pe alocuri acesta nefiind încă o marjă de a recunoaște stilul literar. Esteticul și-a modificat polii percepției, textul artistic fiind mai degrabă o formă brută, iar esteticul aparținând standului de parfumerie.

În opinia noastră, singularul înglobează viziunea generală. **Hermeneutica mitului** constituie modalități de interpretare a mitologismelor („mitologism – expresie preluată din mitologie pentru a construi o viziune poetică” [3, p.139]) din textele artistice după instrumentarul propus de știința hermeneutică, care conține următoarele etape: identificarea, investigarea, înțelegerea, cercetarea vectorială a textului de la imagine la mit, de la transformarea mitului și consecințele acestuia în dialogul cultural/social/temporal. Cercetarea vectorială presupune direcțiile pe care și le asumă autorul când abordează imaginea artistică, începând de la adâncimea arhetipală prezentă în mit și ajungând la asamblarea textuală a unui scriitor concret. Această *ghidare* analizează multiplele transformări generate de conceptele moderne din diferite științe, de asimilarea multiculturală, de gestionarea imediatului încorporat în opera artistică.

În studiul lui Constantin Parfene aceste modificări sunt explicate prin următoarele noțiuni: „Demitizarea–remitizarea, ca proces remodelator de mituri, care acționează în interiorul mitologiilor, se întâlnește și în literatură, mai exact spus, în creația poetică” [4, p.131]. Metamorfozele mitului țin de accentele scriitorilor pe care le revendică în textele lor pentru a-și exterioriza propriile gânduri în arealul arhetipal.

Prezintă interes și atitudinea față de diverse experiențe interpretative și propulsarea teleologică a unei alte perspective hermeneutice: „[...] hermeneutica artei actuale abstracte (nonfigurativă) nu va putea fi decât o hermeneutică psihanalitică? De fapt, nu cred că este mereu necesar și indispensabil să invocăm simbologia freudiană sau jungiană pentru a justifica formarea acestor *patterns* compoziționali. [...] Arta de azi constituie [...] proiecția fie a unor elemente îndreptate și inconștiente, fie a unor procese formative mai mult sau mai puțin conștiente, dar în orice caz axate pe exteriorizarea unui material formal de directă proveniență proprioceptivă” [5, p.100]. Întrebarea are scopul de a dezvălui și de a schimba mentalitatea care implică rolul inconștientului. Sesizăm că acesta nu este negat, dar se relevă perspectiva extrovertită a modului de a fi receptată creația artistică.

În ultimul timp, noțiunea de interpretare devine inferioară înțelegerii. Totuși, considerăm că trecerea de la opac la înțeles sau de la neclar la clar se realizează cu ajutorul argumentării prin interpretare, care necesită a fi *trasată* multiplan. Mitul conține un subiect cu elemente holografice, respectiv, perspectiva de privire a autorului, care transformă și mesajul mitului; selectarea unui fragment din mit efectuată de scriitor centrează ceea ce pentru lumea elenă antică putea fi neesențial, adică are loc o apropiere de mit după dorința artistului. Așadar, citind un text artistic din secolele XX–XXI, asistăm la o interpretare artistică ce ar trebui să fie suprapusă conștiinței mitului care traversează timpul și, pe acest traseu, interpretarea se modifică în mod coresponsiv.

Deși ne vom referi preponderent la studiul lui Eugen Simion „Ficțiunea jurnalului intim” (inserat în trei volume), nu ne obligăm să trecem în revistă scriitorii pe care îi abordează. Ne vom axa strict pe selecția imaginilor mitice Proteu și Circe (ținând cont de spațiul permis pentru publicare, or, exegetul are predilecție și pentru alte personaje din cultura clasică, cum ar fi Narcis, Penelopa, Oedip, Sisif ș.a.) care sunt utilizate drept

instrumente ale interpretării, fiind autentic pliate pe obiectivul principal al lui Eugen Simion de a dezvălui relația din diarist și scrierea sa și o perspectivă care însoțește contextul social, cadrul familial, strict biografic al autorilor aleși, printre care enumerăm: M.Eliade, E.Ionesco, Sartre, Kafka, L.Rebreanu, N.Steinhard, M.Sebastian, M.Preda, M.Zaciu ș.a.

Prezentul articol se axează pe două metamorfoze ale diaristului atestate de academicianul Eugen Simion: Proteu și Circe. Ipoteza de cercetare care îngăduie să selectăm acest traseu constă în observarea modificărilor mitului antic în textul critic, care relevă mai multe probleme: transformarea, reflecția, frica, asiduitatea de a scrie continuu pentru a consemna / completa jurnalul.

Aspectele respective magnetizează alte teme – de identificare a autorului în raport cu reacția presupusă a lecturii, de aici rezultând problematica receptorului de surprindere a relației microuniversului cu lumea, cioburile în care se privește, de supraviețuire a manuscrisului (indiferent de doleanța autorului) și transformarea acestuia în creație artistică.

Mitul – componentă a culturii

Criticul literar Eugen Simion include mitul în arealul cultural, ceea ce înseamnă că este asigurată supraviețuirea acestuia, indiferent de transformările pe care le va realiza și le va suporta artistul. În „Mit, mitizare, mistificare” autorul polemizează cu interpretările ce transformă mesajul deja creat, scris. În opinia sa, rescrierea conduce la demitizare și contribuie la mistificări, acordând o mare importanță argumentelor. Aici observăm că este adeptul lui Mircea Eliade, pe care îl reabilitează în alt volum, analizând minuțios jurnalele exegetului în istoria religiilor.

Ceea ce vrem să relevăm sunt argumentele lui Eugen Simion în favoarea importanței de a cerceta mitul: „În toată lumea modelele culturale, miturile sunt puse în discuție și, de la oameni politici până la sociologii și istoricii interesați de mentalitățile timpului și de strategiile dezvoltării durabile, toți demitizează și mitizează, *se despart* de ceva sau de cineva, anunțându-se solemn și ultimativ că, dacă secolul XXI nu va fi cum cred ei, nu va fi deloc...” [6, p.6]. Multitudinea domeniilor enumerate explică un fenomen propriu timpului nostru – transdisciplinaritatea. Evident, fiecare știință lucrează cu un instrumentar specific acesteia. Revenind la interpretare, printre multele opinii, inclusiv din rețeaua literară, Eugen Simion își explică punctul de vedere: „Formula cunoscută a lui Malraux a fost și este parafrazată în o mie de feluri... Oricum, se dă ca sigură moartea miturilor și se anunță iminentul deces al literaturii. [...] ... personal, nu cred că vom păși în secolul viitor, lepădându-ne de toate modelele culturale și, în genere, nu cred că omul societății informaționale (cum se anunță societatea secolului XXI) poate trăi fără mituri. Chiar dacă sunt conștient de acest fapt, unele mituri vor fi uitate și vor apărea altele... Sunt, din acest punct de vedere, de partea lui Mircea Eliade care, se știe, consideră că omul este suma miturilor sale și că numai această zestre îl face să supraviețuiască în confruntările lui cu barbariile istoriei...” [Ibidem]. Viziunea pe care o relevă Eugen Simion face să amintim și alte personalități, cum ar fi F.Nietzsche, S.Freud, C.G. Jung, U.Eco, care s-au axat și pe cultura antică, operele cărora rămân să influențeze prin conceptele acestora secolul XXI. Un argument în acest sens este studiul „Mit și metafizică” al lui Georges Gusdorf, care explică conștiința mitică în instanțele valorilor: „Conștiința mitică este cea care realizează unitatea existenței concrete, adunând elementele disparate, dând sens și înfățișare nu numai vieții noastre, ci și vieții altuia, vieții comunității. (...) Conștiința valorilor ca focar de mituri constituie inventarul virtual al semnificațiilor umane” [7, p.248].

Respectiv, mitul devine o componentă a culturii, formele pe care le ia ținând de rigorile timpului. Formele artei, inclusiv cele care vizează cuvântul, sunt într-o continuă transformare. Transformarea ca fenomen literar este un spațiu atractiv pentru savantul Eugen Simion, pe care l-a relevat minuțios în spațiul jurnalului.

Este evident ca un text artistic ce conține asociații cu imaginile mitice să fie abordat inclusiv din această optică. Totuși, pentru ca cercetătorul să-l atragă pe cititor în mrejele cărților sale, preia, pe alocuri, perspectivele parabolei pe care punctează figuri mitice. Anume asemenea situații le creează cercetătorul Eugen Simion: lexicul strict prinde culoare și invită în labirintul interpretării nu doar prin rigiditatea de critic literar, dar și din perspectiva unei călăuze care invită la un traseu inedit de a persevera obiectivele în care academicianul își îmbracă scrierile în haină de călător-descoperitor.

Mitul trece în asimilare / cooptare de la un arhetip cunoscut, valorificat din conștiința socială comună, la o opinie individuală / concept individual, care are forță, prin receptare, să fie cooptată de socium.

Jurnalul și transformările lui Proteu

Reputatul critic literar Eugen Simion are predilecția de a coagula noțiunile teoretice pe „entități mitice”. Aceasta este o modalitate de a reprezenta conceptul printr-o dezvăluire din interior. Coerența de a percepe

noțiunea într-un *senzorial* este abordată în „Ficțiunea jurnalului intim”. În volumul I se profilează un garant de a oferi o altă posibilitate de a cunoaște acest gen: „Ce zeități protejează mai bine această scriitură a insignifianței și efemerului, acest produs imperfect al incertitudinii și spontaneității? Îmi vine în minte, evident, mitul lui Proteu, vietatea marină care are darul de a-și schimba mereu forma. Îl putem, cred, invoca pentru a sugera structura ambiguă a jurnalului, capacitatea (sau slăbiciunea?) lui de a-și adapta formele în raport cu cel care scrie și cu rosturile ce i le atribuie. Un mit, dar, al instabilității și metamorfozei, întruchipat de un Proteu care este mereu ținut în anticamera Marelui Salon (al literaturii și, în circumstanțele mitologiei, Salonul zeilor exemplari, zeilor-vedete)” [6, p.253].

Întrebarea într-o realitate la început de secol al XXI-lea atenționează la o actualizare a mitului. Răspunsul recrează mitul dintr-o aplicativitate a întrebării. Personajul devine resuscitat, extras din momentele secundare ale spațiului mitic elen și *invitat* sau proiectat pe palierul diaristicii din perspectiva criticii literare de la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea. Titlul „Mituri fondatoare, fantasme, imagini ale interiorității” reflectă gradual viziunea lui Eugen Simion despre jurnal: istoricul problemei, explicarea genului diaristic, analiza jurnalelor concrete, referindu-se la biografia autorilor.

Rudimentarea timpului, la omul care își organizează efemerul/cotidianul pe pagină, confirmă filosofia pragmatismului, în care ideea este trasată în acțiunea scrisului. Scrisul ține de subiectivitatea de a-și nuanța biograficul inclusiv prin universurile imaginare, pe care cercetătoarea Aliona Grati le identifică astfel: „Specificitatea universurilor imaginare se datorează felului individual al fiecărui om de a reacționa la obiectele înconjurătoare, dar și tipului particular de comunicare” [8, p.47].

Eugen Simion validează genul diaristic prin filiera culturii antice de unde selectează câteva secvențe din corporalitatea mitului antic. Aceste fragmente în mitologie, luată în ansamblul ei de generații de uranieni și olimpieni, sunt abia distinse și nu figuri dominante decât într-un anumit context. Selectându-le, criticul literar le extrage într-un mod propriu gândirii existențialiste a lui Al. Camus (în lucrarea căruia Sisif din personajul secund în lumea olimpică, după fragmentarea chirurgicală din contextul cultural greco-roman, ia conotații primordiale). Similar, Eugen Simion îl selectează din multitudinea zeităților greco-romane anume pe Proteu, care, în viziunea lui, devine un zeu ce ocrotește jurnalul.

Miza principală se pune pe transformare, autorul alegând două principii de metamorfoză:

- ✓ una, care se remodelează pe sine, unde cel care își schimbă forma este subiect și obiect (cazul lui Proteu);
- ✓ a doua, care își asumă jocul transformării asupra altora, respectiv subiectul transformă obiectul = corpul altora. Prezintă interes faptul că personajul feminin cinic este nuanțat emotiv. „Mica vrăjitoare (Circe – *n.n.*) ne poate ajuta să definim natura acestui gen care trăiește, structural și estetic, din instabilitatea și, totodată, vocația lui de a valorifica instabilitatea, efemerul, insignifiantul, informul (valori negative, ne-estetice!), pentru a-și defini o retorică (o retorică a antiretoricii, cum i-am zis mai înainte) și a-și structura discursul” [9, p.254].

În această hermeneutică a diaristicii autorul plonjează între Scila și Caribda cu alte fațete: Proteu și Circe. Transformarea din interior și transformarea din exterior este o problemă a metamorfozei în raport cu eul ce își asumă jurnalul și scrierea ca interlocutor. La un moment, scrierea va fi umbra care are forță să supraviețuiască autorul și, respectiv, ea va fi cea vivace, cea care va oferi acele secrete altora. Totuși, jurnalul nu este de fiecare dată un intim ascuns, constituind și reflecții proprii unei perioade, care invită cititorul într-o călătorie printre gândurile scriitorului, cum ar fi cazul lui Mircea Eliade sau Leo Butnaru.

Pentru Eugen Simion, atât versiunea lui Proteu, cât și a lui Circe, se află sub sigla fricii de un eventual cititor sau de a fi prins în flagrant delict. În toate acestea, pare neordinar ca Circe să fie inclusă cu asemenea angoase. La Homer, aceasta pare neînfricată, este stăpâna situației: „frumoasa Circe, o zeiță temută, cu graiul de om, soră a lui Aetes (stăpânul lânii de aur, regele Colchidei, tatăl Medeei – *n.n.*), născuți amândoi din luminosul Soare și din Perse, fiica Oceanului” [10, p.141]. Probabil, ea întruchipează diaristul conștient de a formata jurnale pentru schimbarea / modificarea cititorilor sau a redacțiilor revistei care publică jurnale. Ancorată în mit și racordată la cerințele actuale, Circe, în viziunea noastră, este un super erou care provoacă *questeruri* (inventator de jocuri online), încercând să atragă pe oricine în mrejele vrăjilor. Cum ar fi motivarea prin vocea fermecătoare („cântă cu glas dulce” [10, p.143]), similară prin coperta care te atrage și tinzi să deschizi cartea, prin gustarea mâncării, echivalentă cu dorința de a lectura ceva care solicită ascunsul, interzisul. Altă etapă a farmecelor marinarilor (22 de însoțitori ai lui Ulise, care după ce servise „băutura fermecată (...) porci erau la trup, la păr, la cap și grohăit, doar mintea le rămăsese de om” [10, p.143]), este echivalentă cu depen-

dența cititorilor de a dezvălui acel insolit. Aceștia sunt implicați în a răspunde la diverse întrebări pe care și le asumă prin intrarea într-un timp / loc ce nu le aparține, dar pot ajunge și până la intrarea în pielea textului.

Circe și metamorfozele diaristice

Toate perspectivele mitice în planul diaristicii, după Eugen Simion, vor fi legate de anumite angoase, unde libertatea este de fiecare dată conjurată de obsesia pierderii acesteia prin aceea că aceste gânduri scrise pentru propria plăcere ar putea fi accesibile și altora: „Așadar, Proteu și Circe, simboluri ale metamorfozei și insecurității. [...] Insecuritatea începe cu poziția incomodă a diaristului față de jurnalul său. Ca să-l scrie, autorul trebuie să-l ascundă, cu alte vorbe: se instalează în clandestinitate, își organizează secretul și, mai ales, trebuie să apere secretul operațiunii. Un prim palier de insecuritate: a sa (scriptorul) și a produsului său (jurnalul)” [9, p.254].

Insistăm să elucidăm și latura homerică a frumoasei Circe, ținând cont de viziunea dublului simbolic al lui R.Guénon: „ceea ce, în afara considerațiilor de ordin general asupra sensului dublu al simbolurilor, se justifică în special prin conexiunea sa cu cele două forme – a morții și a învierii – sub care apare orice schimbare în stare, în funcție de perspectiva din care considerăm schimbarea, adică în raport cu starea precedentă sau cu cea ulterioară” [11, p.192]. Iar jurnalul implică transformările celui care scrie și are forță a fi acea înviere în timp. Perspectivele malefice și benefice ale zeiței psihopompe Circe le explică într-un registru al istoriei literaturii universale Pierre Brunel: „În general, Circe încarnează sursele vieții și ale morții” (traducerea noastră) [12, p.428].

În ceea ce privește Circe, ea nu pare să se ascundă, mai degrabă insula unde locuiește este spațiul comod sieși, în care este stăpână deplină, indiferent de numărul persoanelor care invadează spațiul ei. Această nemuritoare emancipată este vizată de Eugen Simion, aducând alte argumente: „Putem, cred, să convocăm această zeitățe greacă și în spațiul jurnalului intim pentru a sugera mitul incertitudinii și al transformărilor ireversibile” [9, p.254].

Nesiguranța este improprie vrăjitoarei Circe, ea este cea care provoacă situații-capcane. Iată ce scrie Homer: „În jur foiau lupi și lei fermecați de zeiță cu băuturi viclene” [10, p.143]. În contextul elen, am echivala altfel imaginea lui Circe cu jurnalul (decât cea propusă de Eugen Simion): scrierea are verticalitatea sa, ea se desparte de autor odată ce apare și într-o formă materială, scrierea dictează anumite consecințe. Dar textul propriu-zis nu poate avea frică și nu răspunde de transformările autorului sau de cele ale cititorului, respectiv acesta va rămâne independent de contextele ulterioare.

Dar Eugen Simion colecționează situații în care diaristii sunt constrânși de frică. Am selectat perspectiva generalizatoare a academicianului cu privire la relația autor-jurnal-receptor, în care clasifică: „insecuritatea receptării, manifestată în cel puțin două chipuri: a) imposibilitatea de a prevedea modul în care cititorii vor primi, estetic vorbind, această confesiune și b) teama de reacția morală și socială a celor implicați afectiv în confesiune (familia, prietenii, personajele vizate, în fine, mediul din jurul autorului)” [9, p.255].

Analiza prin coordonatele mitice nu renunță la încă un procedeu al fatalismului antic – blestemul. Astfel, interpretarea preia aura subiectivismului tuturor autorilor, iar Eugen Simion include și o notă dramatică a cercetării sale: „...blestemul jurnalului este să trăiască într-o continuă frică și că spațiul lui de securitate este dominat de sentimentul vulnerabilității, incertitudinii, inconsistenței, informului, insecurității maxime” [9, p.255]. Relevarea blestemului revine la o *parabolizare* a interpretării, condiționând problema salvagărdării, depășirea suferinței, dar imposibilitatea realizării acestora face ca scrierea să trezească în inimile cititorilor catharsisul sau să încerce să iasă din labirint, numai dacă labirintul nu este văzut ca un produs finit de pagini. Or, cu terminarea lecturii unui jurnal nu înseamnă că se rupe firul Ariadnei sau că textul nu a reușit să-i provoace angoasele celui care a servit din voluptatea intimităților scrise.

Concluzii

1. Genul diaristic este abordat din optica relației dintre scriitor și textul interzis pentru lectură. De aici și tendința spre transformare / încifrare, schimbarea codului scrierii, care este elucidată prin două ființe nemuritoare: Proteu și Circe. Diferența dintre aceste două ființe rezidă în faptul că prima se transformă pe sine însăși, iar a doua este cea care are forța de a transforma pe alții. Utilizând acest instrumentar interpretativ, criticul literar explică angoasele și frica diaristului, dar și forța care nu-i permite să se deziacă de a face un jurnal.

2. Se creează impresia că și exegetul în genul diaristic se contopește cu jurnalele cercetate în care notează, stimulat de propriul univers intelectual, conexiunea dintre autor–produsul diaristic–cititor / lume.

3. Pe alocuri, stilul său creează efectul unui dialog simulat, în care întreabă, adresându-se astfel receptorilor săi, apoi imediat răspunde, descifrând ipotezele urmate de construirea argumentelor, care se angajează în reflecția sensului. Perspectivele structurate pe miturile lui Proteu, Circe, Narcis, Sisif sunt asamblate într-o rezonanță continuă.

4. Remitizarea oferă voluptivitate textului, pentru că se trezește perspectiva recunoașterii, unei asimilări și plieri pe textul interpretat. Receptorul rămâne într-un exercițiu de desfigurare a mitului unde în opera primă apare neesențial, iar în interpretarea lui Eugen Simion se reliefează / nuanțează ca o figură proeminentă. Această metamorfoză este stipulată de accentele după care urmează argumentările.

Referințe:

1. HEIDEGGER, M. *Ontologie. Hermeneutica facticității*. / Trad.: Christian Ferencz-Flatz. București: Humanitas, 2008.
2. CHIFOR, L. *Principii de hermeneutică literară*. Iași: Editura Universității „Al.I. Cuza”, 2006.
3. CIMPOI, M. *Dicționar de teorie și critică literară*. Târgoviște: Bibliotheca, 2016.
4. PARFENE, C. *Teorie și analiză literară*. București: Editura Științifică, 1993.
5. DORFLES, G. *Estetica mitului (de la Vico la Wittgenstein)*. Trad. / de Sanda Șora. București: Univers, 1975.
6. SIMION, E. *Fragmente critice. Mit. Mitizare. Mistificare*. Vol.III. București: Fundația Scrisul Românesc/Univers Enciclopedic, 1999.
7. GUSDORF, G. *Mit și metafizică*. / Traducere de Lizuca Popescu-Ciobanu și Adina Tihu. Timișoara: AMARCORD, 1996.
8. GRATI, A. *Privirea Euridicei. Lirica feminină din Basarabia. Anii '20-'30*. Chișinău: s.n., 2007.
9. SIMION, E. *Ficțiunea jurnalului intim: există o poetică a jurnalului?* Vol.I. București: Tracus Arte, 2018.
10. HOMER. *Odiseea*. / Traducere de Eugen Lovinescu. Chișinău: Litera, 2005.
11. GUÉNON, René. *Simboluri ale științei sacre*. / Traducere de Marcel Tolcea, Sorina Șerbănescu. București: Humanitas, 2008.
12. *Dictionnaire des mythes féminins*. / Sous la direction de Pierre BRUNEL. Édition du Rocher, 2002.

Date despre autor:

Victoria FONARI, doctor, conferențiar universitar, Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova

E-mail: victoria_fonari@yahoo.com

ORCID: 0000-0003-0058-167X

Prezentat la 21.02.2022